

Burgers zien voordeel in marktwerking

Marktwerking heeft de wind tegen. In de politiek en onder columnisten en onderzoekers. Burgers zien echter wel de voordelen van marktwerking en oordelen genuanceerd. Dit blijkt uit onderzoek van de TU Delft over de gevolgen van marktwerking in vier sectoren onder duizend Nederlanders.

Steeds meer journalisten, wetenschappers en politici lijken het erover eens te zijn: “Marktwerking is funest voor de publieke dienstverlening” (Tonkens, 2008).

Immers, marktwerking is ingebed in de neoliberale ideologie, waarvan de kredietcrisis definitief het failliet heeft aangetoond, zo luidt de redenering (NRC Handelsblad, 2008a; 2008b; 2009a; 2009b). De vraag wat de burger zelf vindt, lijkt niet aan de orde. In een representatieve enquête heeft de TU Delft daarom duizend burgers naar hun ervaringen met marktwerking gevraagd in vier sectoren: energie, mobiele telefonie, busvervoer en zorg. De vraag was of deze diensten beter aan marktpartijen of aan de overheid overgelaten kunnen worden. Uit dit onderzoek blijkt dat het publiek wel vertrouwen heeft in marktwerking. Dat vertrouwen verschilt per sector: bij energie hebben burgers meer vertrouwen in de markt dan in de overheid; bij mobiele telefonie verkiest zelfs drie kwart marktwerking boven een publieke aanbieder. In de zorg en in het busvervoer is de meerderheid voor publieke aanbieders van deze diensten. De consument blijkt dus een bijzonder genuanceerde opvatting over marktwerking te hebben (tabel 1).

De voor- en tegenstanders laten zich, opmerkelijk genoeg, niet indelen via traditionele politieke lijnen van links en rechts. Per sector heerst er grote eensgezindheid door alle politieke partijen heen over de wenselijkheid dan wel onwenselijkheid van marktwerking. Zo spreekt bijvoorbeeld 55 procent van de SP-stemmers binnen de steekproef zich uit voor marktwerking in de energiesector tegen 61 procent van de VVD-stemmers.

Het onderzoek vond plaats in december 2008, midden in de financiële crisis waarin een brede consensus is waar te nemen dat het neoliberalisme failliet is (Trouw, 2008). Maar zelfs in het huidige anti-marktklimaat is de mening van de burger over marktwerking dus uiterst genuanceerd. De verklaring hiervoor zou wel eens heel eenvoudig kunnen zijn. Algemene vragen over staat of markt leiden tot ideologiegedreven antwoorden en boren een gevoel van wantrouwen jegens marktpartijen aan.

Echter, wie vragen stelt naar concrete ervaringen

Tabel 1

Voorkeur voor overheidsuitvoering of marktwerking in vier sectoren (in procenten; n=1002).				
Sector	Voorkeur overheid	Voorkeur marktwerking	Geen voorkeur	Geen mening
Energie	38,8	49,0	9,4	2,8
Mobiele telefonie	9,7	77,6	8,4	4,3
Bus	66,4	17,0	10,2	6,5
Zorg	67,4	19,9	6,7	6,1

met de dienstverlening van bussen, ziekenhuizen, telecommunicatie of energie, krijgt heel andere en genuanceerde antwoorden, omdat de burger deze dagelijkse ervaring loskoppelt van meer ideologische opvattingen over marktwerking. In de energie- en mobiele telefoniesector zijn deze dagelijkse ervaringen blijkbaar overwegend positief.

Ook empirisch onderzoek (EZ, 2008) leert dat introductie van concurrentie in de praktijk in de meeste gevallen leidt tot verbetering van betaalbaarheid, kwaliteit en beschikbaarheid. Bovendien, liberalisering is niet voor niets ontstaan: zo geweldig deed de overheid het niet altijd, ooit waren er wachtlijsten voor de aanvraag van een nieuwe telefoonaansluiting. Dus laat gestopt worden met de abstracte, gepolariseerde markt-overheid-discussie. Laat het oordeel van de burger serieus genomen worden in het heroverwegen van de inrichting van sectoren. De vraag hoe robuuste *checks and balances* gecreëerd kunnen worden, hoe toezicht goed wordt ingericht en consumentenorganisaties zo effectief mogelijk hun controle kunnen uitoefenen is veel productiever dan het door ideologie gedreven debat. De consument denkt al op deze manier, gezien de uitkomst van dit onderzoek.

LITERATUUR

EZ (2008) *Onderzoek naar de effecten van marktwerkingsbeleid*. Den Haag: Ministerie van Economische Zaken.

NRC Handelsblad (2008a) *Met marktwerking is alle ellende begonnen*. 5 juni.

NRC Handelsblad (2008b) *Consument kan wel kiezen, maar wil niet*. 6 juni.

NRC Handelsblad (2009a) *Voor de liberaal is het algemeen belang onzin*. 3 januari.

NRC Handelsblad (2009b) *Tjeenk Willink: “Te veel focus op markt.”* 8 april.

Tonkens, E. (2009) *Triomf en afgang van marktwerking*. www.vkblog.nl/bericht/191063.

Trouw (2008) *Kredietcrisis einde van neoliberalisme*. 24 september.

WILLEMIJN DICKE,
EMIEL KERPERSHOEK,
ANNELIES DIJKZEUL EN
HANS DE BRUIJN
Onderzoeker en PhD-student aan de TU Delft, directeur van Kwink Groep en hoogleraar aan de TU Delft